enviro planning

Rapport

Häckfågelinventering vid Helgåsen, Mariestads kommun

SBK Värmland

Titel: Häckfågelinventering vid Helgåsen, Mariestads kommun
Version: 1
Datum: 2026-07-10

Uppdragsgivare: SBK Värmland
Uppdragsnummer: 50319
Genomförd av: Evelina Hansson, EnviroPlanning
Granskad av: Sofia Berg, EnviroPlanning
Verifierad av: Sofia Berg, EnviroPlanning
Foto: Sofia Berg, EnviroPlanning
Foto framsida: Grönfink (VU)

EnviroPlanning erbjuder rådgivning och experttjänster inom natur, miljö, samhällsbyggnad, hållbart byggande och ansvarsfull hantering av kemikalier. Vi hjälper våra kunder att göra verkliga förflyttningar mot mindre miljöbelastning och ett grönt samhälle i ekologisk balans. Tillsammans tar vi oss an dina utmaningar med personligt engagemang, trygg kompetens och hög kvalitet.

Innehåll

1. Inledning 4
1.1. Uppdraget 4
1.2. Artskyddsförordningen 5
1.3. Fågeldirektivet 6
1.4. Svenska rödlistan 6
2. Metod 7
2.1. Förstudie 7
2.2. Häckfågelinventering 7
3. Resultat 8
3.1. Tidigare dokumenterade naturvärden 8
3.2. Häckfågelinventering 10
3.3. Slutsats 13
Referenser 15

1. Inledning

1.1. Uppdraget

EnviroPlanning AB har fått i uppdrag av SBK Värmland att genomföra en häckfågelinventering i ett område vid Helgåsen, cirka fem kilometer sydväst om Mariestad tätort (centrum). Inventeringsområdet omfattar cirka 5,5 hektar och utgörs av skogsmark och åkermark (Figur 1).

Figur 1. Översiktskarta över inventeringsområdet för häckfågelinventering.

1.2. Artskyddsförordningen

Samtliga vilda fåglar i Sverige är fridlysta genom artskyddsförordningen (ASF). Lydelsen i 4 § ASF anger att det är förbjudet att:

1. Avsiktligt fånga eller döda vilda fåglar,
2. Avsiktligt förstöra eller skada vilda fåglars bon eller ägg eller bortföra sådana fåglars bon,
3. Samla in vilda fåglars ägg, även om de är tomma, och
4. Avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningsperiod, om störningen har väsentlig betydelse med hänsyn till fågeldirektivets syfte att
   a) bibehålla populationerna av fågelarterna på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, med beaktande även av ekonomiska krav eller rekreationsbehov, eller
   b) anpassa populationerna av arterna till den nivå som anges i a).

En bedömning av huruvida en störning riskerar att aktualisera förbuden enligt 4 § p. 4 ASF ska göras i det enskilda fallet och utgå från berörd arts ekologiska förutsättningar och naturmiljöns förmåga att hysa en tillfredställande nivå för populationen i relation till störningens natur. Faktaruta 1 beskriver så kallade prioriterade fågelarter, vilka som regel brukar vara aktuella att utreda påverkan för i samband med en prövning.

Faktaruta 1. Prioriterade fågelarter

Fågelarter som riskerar att påverkas negativt till följd av etablering av vindparker eller tillhörande infrastruktur samt är antingen rödlistade eller upptagna i fågeldirektivets bilaga 1 utgör så kallade prioriterade arter.

Rödlistade arter

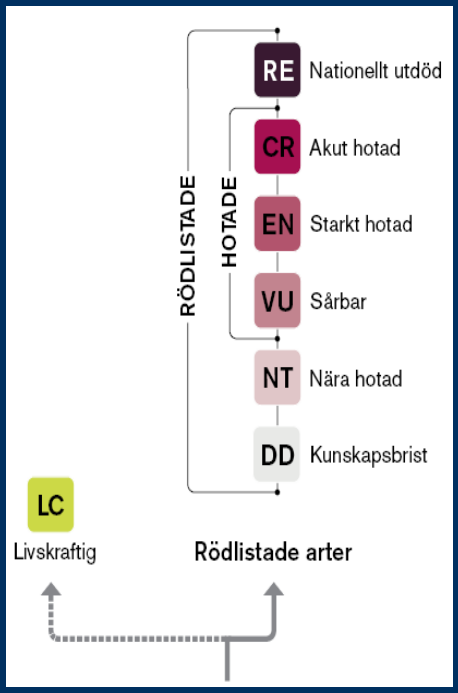
Alla flercelliga svenska arter för vilka en bedömning enligt rödlistans kriterier är möjlig klassificeras enligt bilden till höger. Arter som inte uppfyller något av kriterierna hamnar i kategorin Livskraftig (LC).

Resterande arter blir antingen rödlistade eller hamnar i kategorin Kunskapsbrist (DD), dvs att kunskapsunderlag saknas för bedömning.

De arter som uppfyller kriterierna för Nära hotad (NT), Sårbar (VU), Starkt hotad (EN), Akut hotad (CR) eller Nationellt utdöd (RE) är alla rödlistade. De arter som kategoriseras som CR, EN eller VU är hotade.

Arter upptagna i Fågeldirektivets bilaga 1 (FD)

Fågelarter som har ett sådant unionsintresse att särskilda skyddsområden (Natura 2000) behöver utses.

Källa: Artdatabanken 2023.

1.3. Fågeldirektivet

EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG) syftar till att bevara alla vilda fåglar inom unionen och deras livsmiljöer. Direktivet innehåller bilagor som anger vilka arter som kräver särskilt skydd (bilaga I) och vilka som får jagas (bilaga II A och B).

1.4. Svenska rödlistan

Den svenska rödlistan är en lista över arter och deras hotstatus i Sverige (se Faktaruta 2). Den baseras på en bedömning av enskilda arters risk att dö ut från landet. Bedömningen görs utifrån internationellt vedertagna kriterier som baseras på flera olika riskfaktorer. Rödlistan är ett viktigt verktyg inom naturvården vid exempelvis bedömning av konsekvenser av planerad exploatering. Om det finns flera rödlistade arter i ett område kan exploatering få allvarliga konsekvenser. Rödlistade arter har däremot inget formellt lagligt skydd (SLU Artdatabanken, 2025).

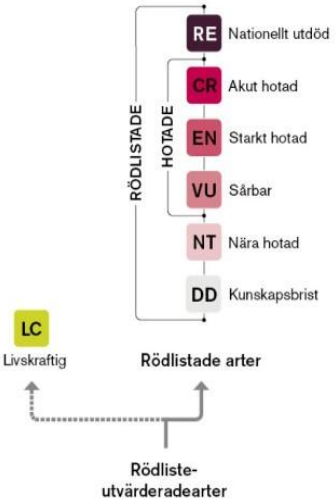
Faktaruta 2. Den svenska rödlistan

Alla flercelliga svenska arter för vilka en bedömning enligt rödlistans kriterier är möjlig klassificeras enligt bilden till höger. Arter som inte uppfyller något av kriterierna hamnar i kategorin Livskraftig (LC).

Resterande arter blir rödlistade. En del arter hamnar i kategorin Kunskapsbrist (DD), d.v.s. de skulle kunna hamna i vilken kategori som helst men i dagsläget saknas kunskap.

De arter som uppfyller kriterierna för Nära hotad (NT), Sårbar (VU), Starkt hotad (EN), Akut hotad (CR) eller Nationellt utdöd (RE) är alla rödlistade. De arter som kategoriseras som CR, EN eller VU är hotade.

Ju högre upp på skalan en art hamnar, ju högre risk har arten att dö ut.

Källa: Artdatabanken
Illustration Katarina Nyberg

2. Metod

2.1. Förstudie

Inför inventeringen har rapporterade förekomster av rödlistade arter samt arter som listas i bilaga I till fågeldirektivet eftersökts i Artportalen för perioden 2006–2026 inom inventeringsområdet, inklusive en buffert om 500 meter.

2.2. Häckfågelinventering

Häckfågelinventeringen genomfördes genom en kombinerad punkt- och linjetaxering enligt Svensk häckfågeltaxering (Naturvårdsverket, 2016). En taxeringslinje sattes ut för att täcka området så gott som möjligt. Metoden bygger på att man långsamt vandrar längs taxeringslinjen och noterar alla observerade (genom syn eller hörsel) fåglar inom eller i direkt anslutning till inventeringsområdet. Under inventeringen noterades alla observerade fåglar med artnamn, antal, tidpunkt och aktivitet (exempelvis sång eller födosök) samt eventuella kommentarer som är relevanta (till exempel om häckning eller observerade ungar). Detta för att kunna avgöra sannolikheten för huruvida en art häckar inom inventeringsområdet eller ej.

För häckningsindicier används kriterierna under ”Artlistning” i Biologiska inventeringsnormer för fåglar (Naturvårdsverket, 1978).

Dubbelräkning av individer undveks så långt det var möjligt. Främst genom att inventeraren bedömde om det var samma fågel som observerats, (typiskt för gök, näktergal eller andra fåglar som hörs över stora avstånd) så noterades denna endast på den första platsen den observerades. Samtliga observationer registrerades i mobilapplikationen QFIELD.

Häckfågelinventeringen utfördes under maj-juni då de flesta fågelarterna i Sverige sjunger aktivt för att markera sina revir eller locka en partner under denna period, vilket underlättar lokalisering och identifiering av arter. Inventeringen genomfördes i klart väder vid två tillfällen (15/5–2026 och 6/6–2026) mellan kl. 04.00 och 07.00. Inventeringen genomfördes av Anders Esplund, EnviroPlanning AB.

3. Resultat

3.1. Tidigare dokumenterade naturvärden

Inom en 500 meter buffert runt inventeringsområdet finns 47 fågelarter rapporterade på artportalen under de senaste 20 åren (Tabell 1). Inom inventeringsområdet finns dock inga rapporterade förekomster.

Tabell 1. Rapporterade arter av fåglar inom en 500 m buffert runt inventeringsområdet. Inga rapporteringar finns inom inventeringsområdet.

Artnamn	Vetenskapligt namn	Antal	Aktivitet	Rödlista	Fågeldir. bilaga 1
Bergand	*Aythya marila*	1	Rastande	VU	Nej
Bivråk	*Pernis apivorus*	1	Förbiflygande	NT	Ja
Björktrast	*Turdus pilaris*	47	Födosökande/ förbiflygande	NT	Nej
Bläsand	*Mareca penelope*	11	Rastande	NT	Nej
Brunand	*Aythya ferina*	1	Förbiflygande	EN	Nej
Brun kärrhök	*Circus aeruginosus*	58	Bobesök/ födosökande/ förbiflygande/ par i lämplig häckbiotop/ permanent revir/ pulli/nyligen flygga ungar/ sträckande	LC	Ja
Drillsnäppa	*Actitis hypoleucos*	19	Födosökande/ förbiflygande/ par i lämplig häckbiotop/ permanent revir/ rastande/ spel/sång/ stationär	NT	Nej
Ejder	*Somateria mollissima*	3	Rastande	EN	Nej
Enkelbeckasin	*Gallinago gallinago*	22	Födosökande/ förbiflygande/ fastande/ spel/sång	NT	Nej
Entita	*Poecile palustris*	36	Födosökande/ stationär	NT	Nej
Fiskgjuse	*Pandion haliaetus*	13	Födosökande/ förbiflygande	LC	Ja
Fisktärna	*Sterna hirundo*	48	Födosökande/ förbiflygande/ häcktid lämplig biotop	LC	Ja
Gråtrut	*Larus argentatus*	10	Rastande	VU	Nej

Grönfink	*Chloris chloris*	71	Födosäkande/ bobygge	VU	Nej
Grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	4	Permanent revir/ spel/sång	NT	Nej
Gulsparv	*Emberiza citrinella*	25	Födosökande/ Spel/sång	NT	Nej
Göktyta	*Jynx torquilla*	4	Förbiflygande/ bobesök/ spel/sång	NT	Nej
Havstrut	*Larus marinus*	8	Födosökande/ förbiflygande/ par i lämplig häckbiotop/ rastande	EN	Nej
Havsörn	*Haliaeetus albicilla*	18	Födosökande/ förbiflygande/ lockläte/ övriga läten/ rastande	LC	Ja
Hussvala	*Delichon urbicum*	23	Födosökande/ spel/sång	VU	Nej
Järnsparv	*Prunella modularis*	4	Födosökande/ spel/sång	NT	Nej
Kricka	*Anas crecca*	56	Födosökande/ rastande	NT	Nej
Kungsfiskare	*Alcedo atthis*	1	Födosökande	NT	Ja
Ladusvala	*Hirundo rustica*	78	Födosökande/ häcktid lämplig biotop/ sträckande	NT	Nej
Lappuggla	*Strix nebulosa*	1	Rastande	VU	Ja
Mindre hackspett	*Dryobates minor*	4	Födosökande	NT	Nej
Myrspov	*Limosa lapponica*	1	Rastande	VU	Ja
Röd glada	*Milvus milvus*	1	Födosökande	LC	Ja
Rödvingetrast	*Turdus iliacus*	8	Födosökande/ rastande/ spel/sång	NT	Nej
Rördrom	*Botaurus stellaris*	7	Spel/sång/ permanent revir	NT	Ja
Rörsångare	*Acrocephalus scirpaceus*	5	Spel/sång	NT	Nej
Salskrake	*Mergellus albellus*	2	Födosökande/ rastande	LC	Ja
Skrattmås	*Chroicocephalus ridibundus*	33	Födosökande/ pulli/nyligen flygga ungar	NT	Nej
Sparvuggla	*Glaucidium passerinum*	1	Häcktid lämplig biotop	NT	Ja
Spillkråka	*Dryocopus martius*	7	Födosökande/ lockläte/övriga läten/ häcktid lämplig biotop	LC	Ja

Stare	*Sturnus vulgaris*	30	Födosökande	VU	Nej
Stjärtand	*Anas acuta*	3	Rastande	EN	Nej
Svarthakedopping	*Podiceps auritus*	2	Födosökande	LC	Ja
Sångsvan	*Cygnus cygnus*	34	Födosökande/ förbiflygande/ rastande/ sträckande	LC	Ja
Sädesärla	*Motacilla alba*	50	Födosökande/ förbiflygande/ häcktid lämplig biotop/ rastande/ spel/sång/ stationär	NT	Nej
Talltita	*Poecile montanus*	11	Födosökande	NT	Nej
Tofsvipa	*Vanellus vanellus*	90	-	VU	Nej
Tornseglare	*Apus apus*	51	Födosökande/ förbiflygande	VU	Nej
Trana	*Grus grus*	555	Förbiflygande/ häcktid lämplig biotop/ rastande/ sträckande/ sträckande/ sträckförsök	LC	Ja
Trastsångare	*Acrocephalus arundinaceus*	2	Spel/sång	VU	Nej
Törnskata	*Lanius collurio*	2	Häcktid lämplig biotop	LC	Ja
Ägretthäger	*Ardea alba*	22	Födosökande/ rastande	NT	JA

3.2. Häckfågelinventering

Vid fältinventeringen dokumenterades totalt 134 fågelindivider fördelade på 33 arter (Tabell 2). Av dessa är fem arter rödlistade, varav en är sårbar (VU) och fyra nära hotade (NT) (Tabell 3 och Figur 3). En art är upptagen i bilaga I till fågeldirektivet (Tabell 33 och Figur 2). Observationer av de prioriterade fågelarterna gjordes både inom inventeringsområdet samt i dess direkta närhet (Figur 3).

Häckningsindicier observerades för 30 arter. Majoriteten av noterade häckningsindicier utgörs av sång eller lockrop under häckningsperioden och i lämplig häckningshabitat vilket tyder på att häckningsförsök sannolikt pågår eller kommer att ske.

Figur 4 visar foton på ett urval av de noterade fågelarterna.

Tabell 2. Fåglar som observerades under häckfågelinventeringen. Antal syftar på det totala antalet noteringar av en art vid respektive inventeringstillfälle.

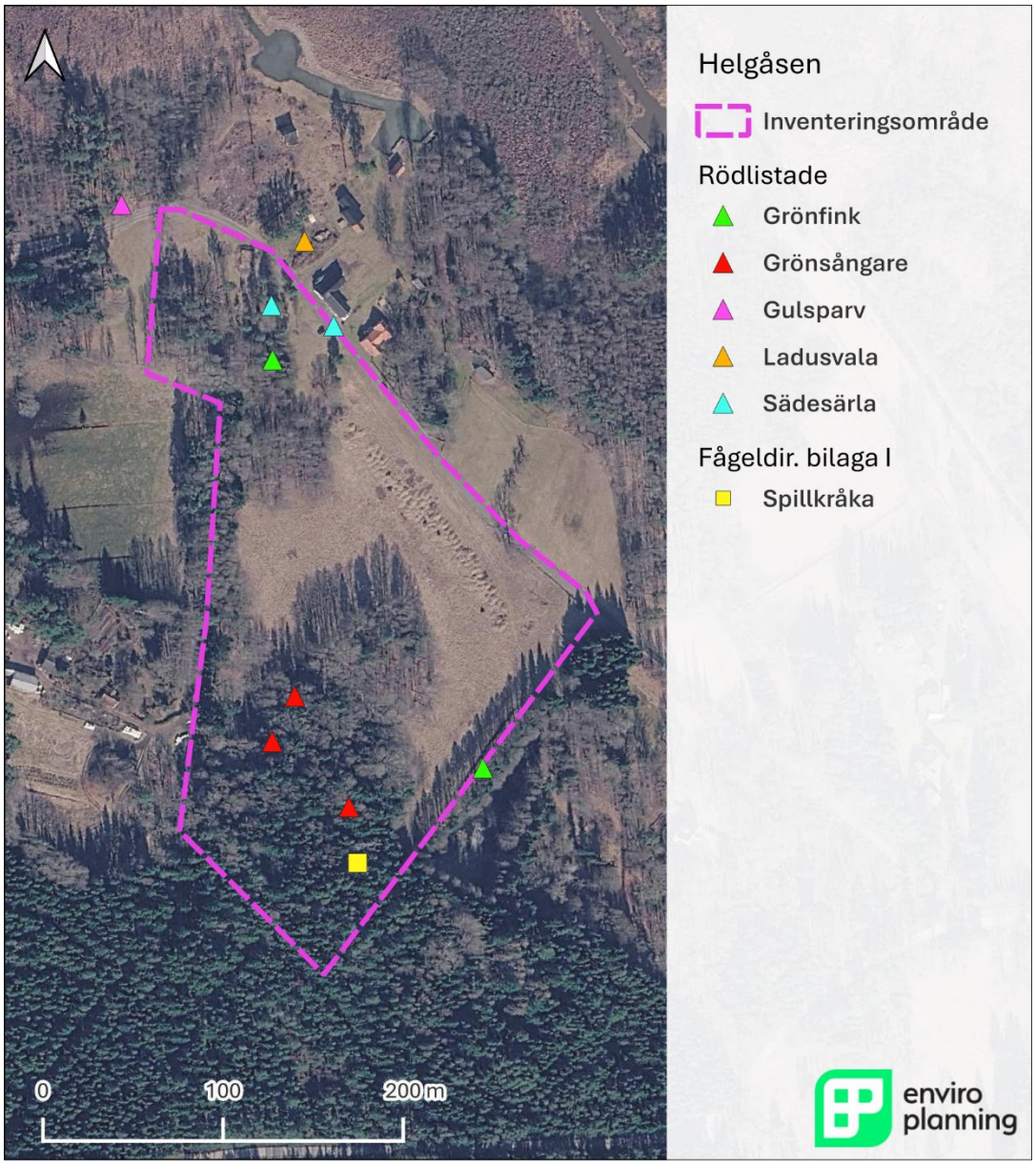
Artnamn	Vetenskapligt namn	Antal	Aktivitet	Rödlista	Fågeldir. bilaga I
Blåmes	*Cyanistes caeruleus*	5 4 2	Lockläte/ övriga läten Spel/sång Stationär	LC	Nej
Bofink	*Fringilla coelebs*	10 2	Spel/sång Lockläte/ övriga läten	LC	Nej
Gransångare	*Phylloscopus collybita*	5	Spel/sång	LC	Nej
Grå flugsnappare	*Muscicapa striata*	2	Spel/sång	LC	Nej
Grönfink	*Chloris chloris*	2	Spel/sång	VU	Nej
Gröngöling	*Picus viridis*	2 1	Lockläte/ övriga läten Spel/sång	LC	Nej
Grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	3	Spel/sång	NT	Nej
Gulsparv	*Emberiza citrinella*	1	Spel/sång	NT	Nej
Gärdsmyg	*Troglodytes troglodytes*	3	Spel/sång	LC	Nej
Gök	*Cuculus canorus*	2	Parning/ Parnings-ceremonier	LC	Nej
Koltrast	*Turdus merula*	2 4 1	Upprörd/ varnande Lockläten/ Övriga läten Spel/sång	LC	Nej
Kråka	*Corvus corone*	2 1	Spel/sång Lockläte/ övriga läten	LC	Nej
Kungsfågel	*Regulus regulus*	1	Spel/sång	LC	Nej
Ladusvala	*Hirundo rustica*	4	Födosökande	NT	Nej
Lövsångare	*Phylloscopus trochilus*	8	Spel/sång	LC	Nej
Nötskrika	*Garrulus glandarius*	1	Födosökande	LC	Nej
Nötväcka	*Sitta europaea*	1	Spel/sång	LC	Nej
Ringduva	*Columba palumbus*	7	Spel/sång	LC	Nej
Rödhake	*Erithacus rubecula*	1 3 1	Lockläte/ övriga läten Spel/sång Upprörd/ varnande	LC	Nej
Skata	*Pica pica*	1	Lockläte/ övriga läten	LC	Nej
Spillkråka	*Dryocopus martius*	1	Födosökande	LC	Ja
Steglits	*Carduelis carduelis*	2 1	Lockläte/ övriga läten Spel/sång	LC	Nej

Forts. →

Artnamn	Vetenskapligt namn	Antal	Aktivitet	Rödlista	Fågeldir. bilaga I
Stenknäck	*Coccothraustes coccothraustes*	3 1	Lockläte/ övriga läten Spel/sång	LC	Nej
Stjärtmes	*Aegithalos caudatus*	3 5	Lockläte/ övriga läten Spel/sång	LC	Nej
Större hackspett	*Dendrocopos major*	4	Lockläte/ övriga läten	LC	Nej
Svarthätta	*Sylvia atricapilla*	5	Spel/sång	LC	Nej
Svartvit flugsnappare	*Ficedula hypoleuca*	2	Spel/sång	LC	Nej
Sädesärla	*Motacilla alba*	2	Spel/sång	NT	Nej
Talgoxe	*Parus major*	6 2	Spel/sång Lockläte/ övriga läten	LC	Nej
Taltrast	*Turdus philomelos*	3 1	Spel/sång Stationär	LC	Nej
Trädgårds-sångare	*Sylvia borin*	3	Spel/sång	LC	Nej
Trädkrypare	*Certhia familiaris*	2 3 2	Födosökande Lockläte/ övriga läten Spel/sång	LC	Nej
Törnsångare	*Sylvia communis*	1	Spel/sång	LC	Nej

Tabell 3. Rödlistade fåglar samt fåglar upptagna i bilaga 1 till fågeldirektivet som observerades under häckfågelinventeringen.

Artnamn	Vetenskapligt namn	Antal	Aktivitet	Rödlista	Fågeldir. bilaga I
Grönfink	*Chloris chloris*	2	Spel/sång	VU	Nej
Grönsångare	*Phylloscopus sibilatrix*	3	Spel/sång	NT	Nej
Gulsparv	*Emberiza citrinella*	1	Spel/sång	NT	Nej
Ladusvala	*Hirundo rustica*	4	Födosökande	NT	Nej
Spillkråka	*Dryocopus martius*	1	Födosökande	LC	Ja
Sädesärla	*Motacilla alba*	2	Spel/sång	NT	Nej

Figur 2. Prioriterade fågelarter (rödlistade fåglar samt fåglar upptagna i bilaga I till fågeldirektivet) som observerades under häckfågelinventeringen.

3.3. Slutsats

Häckfågelinventeringen visar att inventeringsområdet hyser en tämligen rik fågelfauna och att inventeringsområdet tillsammans med omgivande landskap har tämligen goda förutsättningar för en rikare fågelfauna. Detta framkommer av förstudien i kombination med inventeringsresultatet. Av prioriterade arter så bedöms fyra av dessa kunna nyttja inventeringsområdet för häckning (grönfink, grönsångare, gulsparv och sädesärla).

Figur 4. Några av de noterade fågelarterna inom inventeringsområdet var (överst från vänster till höger): stenknäck, nötväcka, stjärtmes, koltrast och större hackspett.

Referenser

Naturvårdsverket. (1978). *Biologiska inventeringsnormer fåglar*.

Naturvårdsverket. (2016). *Fåglar: Linjetaxering samt kobinerad punkt- och linjetaxering*.

SLU Artdatabanken. (2025). Rödlistning. Hur blir en art rödlistad?